

**Birbirine razı olan
ilişkilere doğru:
Anarşizm ve
Cinsellik**

Jamie Heckert

2005

İçindekiler

Bakış Açısı (Standpoint) Epistemolojisi	7
Kimlik Politikalarının Postyapısalcı Anar- şist Bir Eleştirisine Doğru	8
Cinsel Yönelim Ve Devlet Biçimi	14
Temsilin Şiddeti	18
Cinsel Göçebelik	20
Kaynaklar	24

Kimlik, cinsellik politikalarına hâkim hale geldi. Lezbiyen ve erkek eşcinsel politikalar tarihi, özdeş-olmayan kimliklerin doğuşunun üzerine gelişen dirençten filizlenmiştir: Heteroseksüellik ve homoseksüellik (biseksüel politikaları daha sonra geliştirmiştir). Tarihçi Jonathan Katz'a göre (1996) Heteroseksüel kelimesi ilk olarak 1893'te kendi çağdaş anlamında kullanılmıştır. Avusturyalı psikiyatrist ve seksolog Richard von Krafft Ebbing, terimin, üremek amacıyla yapılan normal ve sağlıklı cinsellik eylemi anlamından karşı cinsle ilişki kurma arzusu anlamına ulaştırılması, böylelikle üreme amacı olmaksızın zevk olanağı anlamının elverişli kılınmasında önemli rol oynamıştır. Heteroseksüellik, ABD'de üreme amacıyla (kadın+erkek) cinsellik anlayışının güçten düşmeye başladığı 1920'lere dek popüler bir kimlik tanımı haline gelmedi. 1800'lü yılların sonuna doğru tıbbi ve hukuki işlemlere girene dek homoseksüellik kabul edilemez bir kimlikti. ☒...sodomi (ters ilişki), bir yasaklanmış eylemler kategorisiydi, bu eylemleri icra edenler, birer hukuki maddenin ötesini ifade etmiyordu. 19. yüzyılda eşcinsel, bir yaşama tarzı, yaşam biçimi olmanın yanı sıra bir şahsiyet, bir geçmiş, bir vaka tarihçesi ve bir çocukluk haline de gelmişti (Foucault, 1990: 43). Heteroseksüel denilen insanlara, ve bu insanlar da kendi aralarında

birbirlerine, heteroseksüelliğin doğal, normal ve doğru olduğunu anlatıyorlardı (ABD’de 1920’lerden 1930’lara dek). Elbette Heteroseksüelliklerini özel ve yerelde, iki cinsin bir arada bulunduğu ve (ırkçılaştırılmış ve sınıflaştırılmış olduğu kadar) cinselleştirilmiş uygulamalar yoluyla korumaya özen göstermek zorundaydılar. Aynı zamanda onlara ve onlar birbirine bu uygulamaların doğal ve sorgulanamaz olduğu anlatılıyor ve anlatıyorlardı, böylece (çoğunlukla) bu etkinlikleri sürdürüyorlardı. Öte yandan eşcinsel olarak tanımlananlara ve bazen onlar da birbirilerine eşcinselliğin doğal olmayan, sapkın ve gayri ahlaki olduğu söyleniyor ve söylüyorlardı. Eşcinsel olarak yapılanlar, buna direnç göstermenin kendilerince bir yolunu bulmakla birlikte, eşcinselliğin yapılması daha sistematik (en azından daha iyi belgelenmiş) direnç yapıları haline gelmesi sonucu çıktı.

Eşcinsel azınlık grubu kavramı bu dönemde doğdu (Cory 1951, Epstein 1998’de değiniliyor), ama 1970’lerde eşcinsel alt kültürlerinin yükselmesine kadar (Epstein, 1998) gelişemedi. Bununla birlikte gelecekteki kimlik politikalarının tohumlarını 1950’lerin homofil kuruluşlarına görüyoruz. ‘Eşcinsel grubunun biricik işlevi, eşcinsellerin eşcinsel olarak kabul görmesi ve sapkın eğilimleri’ için destek toplanması açılarından psikolojiktir’

(Leznoff & Westley, 1998, 5, benim vurgum). Bu yaklaşım kısa sürede bir başkasının önünü açtı: 'Herkesin içindeki eşcinseli serbest bırakarak toplumu özgürleştirme rüyasının devri geçti. Bunun yerine eşcinseller enerjilerini birer eşcinsel olarak toplumdaki ilerlemelerine yoğunlaştırdı.' (Epstein 1998: 140; özgün vurgu). Özgürleşme hedefi homoseksüellik ve heteroseksüellik arasında eşitlik idealine dönüştürüldü.

Bu politik tartışmalara paralel olarak homoseksüel kimliğin nasıl anlaşılacağına dair sorular da vardı. Kinsey'in erkek (1948) ve kadın (1953) cinselliği üzerine çalışmaları eşcinsellik kavramının bir temel koşul olarak araştırılmasına ilişkin kendisine ait bir cinsel süreklilik modeliyle geliştirilen ilk girişimdi (Heteroseksüellikten homoseksüelliğe 0-6 arası sınıflandırma). Bununla birlikte bir oluşum tipi olarak eşcinselliğin temel sorgulaması Simon & Gagnon (1998;1973) ve McIntosh (1998) çalışmaları da dâhil ilk olarak etiketleme teorisinin açıklandığı sosyolojik çalışmalarda yer almıştır. Böylesi teorik gelişmeler lezbiyen ve gey politikalarının temellerine başvurmaya başlamıştır. Sosyal inşacıların yaklaşımına göre eşcinsellik temel bir koşul değildir ama Simon & Gagnon'a göre bir 'sosyal kategori, McIntosh'a göre de bir 'rol'dü.

Bununla birlikte kimlik politikalarının savunucuları, temelleri asgari düzeyde uyarlayarak paylaşılan deneyim ve ortak çıkarları vurgulayan bir inşacı (konstrüksiyonist) tavır oluşturmayı başardılar. Seidman, özcülükten (essentialist) inşacılığa dek bütün gey politika çeşitlerinin çıkarlar bakımından bir aynılık nosyonuna bağlı olduğuna dikkat çeker. ‘Gey teorisi, Çıkar politikaları’ dediğim kavramla bağlantılıdır. Bu, haklar ve bir eşcinsel özne tarafından sosyal, kültürel ve siyasal olarak temsil edilme talebi çerçevesinde düzenlenen politikaları ifade eder. Başlangıçtaki homofil hoşgörü talebinde, eşcinsel özneyi özgürleştirmeye yönelik gey özgürleşme projesinde, veya etnik milliyetçiliğin eşit hak ve temsil iddiasında gey hareket, hep bir çıkar politikasıyla eşleştirilmiştir.’ (Seidman, 1997: 154-154). Bu benzerlik ve ortak çıkarlar iddiası, gey, lezbiyen veya biseksüel olarak tanımlanan ya da kendilerinde aynı cinsel arzular bulunduğunu düşünen insanlara pek uymamaktadır. Paylaşılan cinsel yönelime kimliğe yapılan vurgu, ırk, cinsiyet ve sınıf da dâhil diğer toplumsal bölünmelere dair tartışmaların önünü tıkamaktadır. Bu, ayrıca eşcinsel arzulara sahip olarak tanımlanan bireyler arasındaki cinsel çeşitliliğin göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Beyaz, orta sınıf, engelli olmayan erkeklere vurgu yapan gey politikaları tarafından dışlanmış hissedenlere alternatif

sağlamak üzere yeni kimlik politikası biçimleri geliştirmiştir.

Bakış Açısı (Standpoint) Epistemolojisi

Tekil kimlik politikalarının sınırlamalarının üstesinden gelmek için geliştirilen girişimlerden biri olarak feminist aktivizm ve teori, kimlik politikalarının daha özel biçimlerini oluşturmak adına bir çok baskı kategorilesini birleştirdi. Teoriye göre kadın ve gay gibi kategoriler odaklandıkları şey açısından son derece sınırlıdır. Buna göre, bakış açısı epistemolojisi melez özne konumlarına dayalı yeni bilgi biçimleri üretme gayretidir. Bu bilgiler beyaz, erkek, Heteroseksüel ve orta sınıf deneyimlerinin hegemonyası tarafından bastırılan seslerin kendilerini ifade etmesini mümkün kılacaktı. Siyahi feminizminin gelişimi, bakış açısı epistemolojisinin bir ilk örneğidir: Çünkü Siyahi kadınlar, dünyanın beyaz-erkek yorumuyla mücadele ederek kendilerinin tanımladığı bir bakış açısı ifade etmek zorundaydılar, Siyahi feminist düşünce boyuneğdirilmişlerin bilgisi olarak görülebilir' (Hill Collins, 1991: 201-202).

Lezbiyen feminizminin savunucuları, lezbiyen kadınların deneyimlediği birleşik toplumsal cinsiyet ve cinsellik baskısını vurgulayarak, cinsel ayrıcalıkları sorgulamamaya eğilimli geylerden ayrılırlar. Bunun yerine Adrienne Rich gibi teorisyenler, zorunlu Heteroseksüelliğin bütün kadınlar üzerinde baskı yaratma şekilleri üzerinde durmuştur (1993). Rich'in Heteroseksüellik eleştirisi birçok gey erkek aktivistinkinden farklı olarak, heteroseksüelliğin patriyarkal iktidarın mihenk taşlarından biri olduğunu ileri sürer. Gey erkeklerle lezbiyenleri homofobiye karşı birleştirmeyi değil, kadınları hetero-patriyarkaya karşı birleştirmeyi hedefler.

Kimlik Politikalarının Postyapısalcı Anarşist Bir Eleştirisine Doğru

Lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüel (LGBT) kimlik politikaları, birçok insanın hayatında kesinlikle olumlu etkiler yarattı. Yalıtılma duygularını azaltmak ve baskıya karşı direnç göstermek üzere kolektif organizasyonlar, üzerinde çalışmaya değer konulardır. Bununla beraber, bu yaklaşımın başarısı, kendi terimleriyle, sınırlıdır; heteronormatiflik

birçok sosyal bağlamda hakimiyetini korumaktadır. Dahası, LGBT kimlik politikaları, homojenliği teşvik etmek, sınıf ve ırk gibi diğer baskı biçimlerini yeterince vurgulayamamak, ve hetero-homo, kadın-erkek gibi ikili bölünmeleri ortadan kaldırmak yerine somutlaştırmak eğilimlerine yol açtıkları için eleştirilere uğradı. Dolayısıyla, LGBT kimlik politikaları, direniş çabalarında baskı ilişkilerinin yeniden üretme tehlikesi barındırmaktadır.

Birçok teorisyen kimlik politikalarındaki sınırlamaların yapısalcı bir toplumsal gerçeklik anlayışındaki temellerinde bulunduğunu öne sürüyor. Ben de benser iddialarda bulunuyorum. Bununla birlikte, cinsiyete dayalı kimlik politikalarının postyapısalcı eleştirisini tarif etmek haline gelen ‘queer teorisi’nin doğrudan savunulması yerine postyapısalcı anarşist teorilerin, cinsellik politikalarının teori ve pratiğini yeniden ele almada potansiyel bir çerçeve sağlayabileceğini öneriyorum. Postyapısalcı anarşizmin (veya postanarşizmin) kendisi tek bir uyumlu ve sınırlı öğretiler kümesi değildir. Daha ziyade, klasik anarşizmlerin aşırı normalize olmuş doktrinerliğini ve onun çağdaş haleflerini reddederken, bir yandan anarşizmin anti-otoriter ruhunu kucaklayan geniş ve heterojen anarşist ve anarşistik teori ve pratikler dizisini tarif eder (Spoon Collective, 2003). Bu, özellikle geleneksel anarşistik düşünceyle birçok ortaklıklar ba-

rındıran politik taktik ve etik anlayışını temsil eden Foucault ve Deleuze gibi Fransız postyapısalcılarının çalışmalarını içerir. Aynı zamanda postyapısalcılık daima bastırıcı olup hiçbir zaman üretici olmayan hümanizm ile iktidarın anarşist kavramsallaştırılmasına uygulanabilir alternatifler sağlar (May, 1994).

Özellikle Judith Buttlar'ıninkiler gibi 'queer teorisi' olarak tanımlanan bazı çalışmalar, postyapısalcı anarşist projeyle tutarlı olarak okunabilir. Bununla birlikte daha geniş kapsamlı postanarşist yaklaşımlar, queer teorisinin kısıtlamalarını bertaraf edebilir, buna diğer cinsiyet ve cinsel kimliklerin dışlanması kadar 'kural ihlalinin' vurgulanması ve diğer şiddet faaliyetlerinin dışlanmasına odaklanma da dahil (örn. ırkçılık ve ekonomik ayrımcılık).

Dahası, postanarşist bir çerçeve queer teorisinin postyapısalcı siyaset felsefesine dair maruz kaldığı eleştirilere cevap vermesine yardım edebilir. Sık getirilen eleştirilerden biri, queer teori zemininde siyasi eylem olanaklarının en iyi ihtimalle sınırlı, en kötü ihtimalle kullanılamaz olması şeklindedir. Bu tartışmayı örnekleyen bir makalede Joshua Gamson (1996) queer teorisinin bir ikileme yol açtığını ileri sürer: hem etnik/özcü sınırların korunduğu hem de queer/yapısökümcü sınırlarının destabilizasyonunun mantıklı olduğu. Gamson'ın da takdir ettiği gibi queer, politik baskıyı üreten erkek/kadın ve

hetero/homo gibi ikili bölünmelerin doğal olarak pekiştirilmesi aracılığıyla (işleyen) etnik tarzda gey ve lezbiyen kimlik politikalarının sınırlarını ifşa etmek için önemlidir. Bununla birlikte queer teorisinde eylem için pek fazla pragmatik olanak görmez. ‘Yapısökümcü stratejiler en mantıklı yanıtın belirli bir kolektif kimlik içinde ve onun aracılığıyla gösterilecek direnç olduğu çok somut ve şiddetli kurumsal biçimlere karşı sağır ve kör kalırlar’ (409). Kendisinin de belirttiği gibi Gamson kimlik politikalarından bırakılmasının gerekliliğini sorgulayan tek kişi değildi. Kimlik politikalarının zeminini sorgulayan diğerleri birer ‘işlemsel özcülük’ (Spivak, Buttler’da 1990), ‘stratejik özcülük’ (Fuss, 1989) savunucusu oldular ve kimlikleri ‘zorunlu kurmacalar’ (Weeks, 1995) olarak kabul ettiler. Öncelikle ‘kültürel’in alanında Gamson queer politikalarının gücünü görür. ‘İkilemin özünde (kategorileri akıllı bir stratejiye doğru esneten) baskının kültürel kaynakları ile (kategorileri akıllı bir stratejiye sıkıştırılan) baskının kurumsal kaynaklarının eşzamanlılığı bulunuyordu’ (412). Bununla birlikte yapısökümcü yaklaşımların düzenleyici kurumlara etkin bir direnç gösterip gösteremeyeceğini sorgular. Makalesinin bir postyapısalcı anarşist okuması, sanıyorum ki Gamson’ın ‘kaçı-

nılmaz olabileceğinden' korktuğu queer ikileminin çözülmesine yardım edecektir(413).

Gamson kiss-in'ler ve Queer Bart (Simpson)' tişörtleri gibi belli kültürel taktiklerin hukuk ve tıp da dahil belli şiddet içeren düzenleyici kurumları hedeflemediği önermesinde haklıdır. Bununla birlikte kimlik politikalarının gerekliliğini savunmada yapısalcı ve devletçi (statist) anlayışa dayanmaktadır. Et-nik modeldeki çıkar grubu politikaları, Amerikan sosyopolitik sahasının basitçe fakat muhalif etkenlerden yoksun olmayarak yapılanma şeklidir' (409). Tartışması birincil olarak oy blokları yoluyla devlet sistemlerinin gereklerinin yerine getirilmesi, ve sonra lobi grupları ve ayrımcılık karşıtı yasalar örnekleriyle devam eder. Gamson, direnç yollarını tanımlarken sanki 'devlet' somut bir yapıymış, günlük sosyal pratiğin dışındaymış gibi davranmaktadır. Dolayısıyla cinselliğin özcü modellerindeki biyolojik determinizm, yerini toplumun yapısalcı modellerindeki sosyal (devletçi-kurumsal) determinizmine bırakır. Postyapısalcı anarşist bir tavır, devletin politikaları belirlemediğini, bunun yerine belli politik (oylama ve lobileşme de dahil ama bununla sınırlı olmayan) uygulamaların devlete yol açtığını önerirdi. Gender Trouble kitabının başlangıcında Judith Butler (1990) Foucault'ya gönderme yaparak, feminizmin temsil siyasetiyle hükümet arasına kesin bir bağ-

lantı kurar. Feminizm için kadınların temsili hem politik bir kategori olarak tanınma aracı, hem de bir politik kategori olarak 'kadınlar'ı ortaya çıkarma aracıdır. Bunun gibi onların yararı için bir devlet bir küme konu temsil etmeyi vaat ediyor, 'ancak böylesi yapılar tarafından düzenlenen öznel, bunlara tâbi olmaları nedeniyle bu yapıların gerekliliklerine göre biçimlenir, tanımlanır ve yeniden üretilirler (p.2)'. Bu, feminizm için iki özel problem yaratır: ilk olarak 'kadın' kategorisinin temsili daima ayrımcıdır, bu da bu temsil iddialarının tahakkümüne dirençle sonuçlanır. İkincisi, 'kadın' kategorisi, 'devlet' de dahil bir sistem tarafından oluşturuluyorsa, bu kategoriyi kendi temeli olarak alan bir politika hiyerarşik bir cinsiyet bölünmesinin sürekli üretimine yardım edecektir. Eşitliği iktidar yapıları içinde aramaktansa Buttler'a göre feminizm, 'kadın' kategorisinin nasıl oluştuğunu ve bu sistemlerce nasıl sınırlandırıldığını anlamalıdır. Yine Buttler, feminizmin (örn. kadınlar toplumsal üretimden önce vardı gibi) temelci iddialarını liberal demokrasinin iddialarıyla kıyaslar. 'Tarihsel olmayan bir 'önce'nin performatif talebi, yönetilmeye özgürce razı olan ve böylece siyasal sözleşmenin meşruluğunu oluşturan kişilerin toplum öncesi ontolojisini garantileyen temel önerme haline gelir' (p.3, benim vurgum). Gamson'a döndüğümüzde, eğer gerçekten de sıkı kategoriler tam da

kurumsal baskının sonuçlarıysa, bu kurumsal baskıya karşı kategorileri sıkılaştırmak akıllıca bir strateji olamaz.

Burada Deleuze ve Guattari'nin 'göçebe savaş makinesi' ve 'devlet biçimleri' kavramlarına dönerek kimlik politikalarının ve devletin eleştirisiyle rıza kavramını birleştiren bağlantıları daha yakından inceleyebiliriz.

Cinsel Yönelim Ve Devlet Biçimi

Gamson'ın 'kurumsal baskı' terimi yerine Deleuze ve Guattari'nin 'sadece makropolitik değil, aynı zamanda mikropolitik seviyede de kendini destekleyen yerel uygulamalara bağımlı ve daima kurtulma olanakları sunan bir kurumdan ziyade mekanizma olarak devlet tanımına bakıyorum' (May, 1994, 108). Elbette hükümetler somut kurumlar olarak anlaşılabilir. Bununla birlikte onları bu şekilde algılamak, makropolitik politikaların ('kurumlar' görüntüsünü üreten bir şekilde) kendilerinin birbirine karışmış mikropolitik ilişki ve uygulamaların üretimi olma şeklini gözden kaçırmaya benzer. Deleuze ve Guattari devlet biçimi kavramını,

devletle karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde bulunan ve merkezi iktidarın korunması için denetim aracını kullanan mikro ve makro seviyedeki işlemleri tanımlamada kullanırlar. ☒Devlet biçiminin amacı, belli yapılara bütün göçebeliği sabitleştirmek, onun yaratıcılığının belli sınırları ve belli kimlik kategorilerini aşmamasını güvence altına almaktır' (May, 1994: 105). Göçebelik ☒... yaratıcı fakat yersizyurtsuzlaşmış, verili herhangi bir toplumsal düzenlemeye bağlanmayan bir kuvvettir; bunlar sürekli yaratıcıdır ancak yaratıcılıkları doğal olarak herhangi bir ürün tipi veya kategorisiyle sınırlandırılmamıştır. Böylesi bir göçebelik Deleuze'ün düşüncelerinin merkezinde yer alır, çünkü yeni ve farklı pratik biçimlerinin kavranmasına, ve böylece istenmeyen kısıtlamalar olarak mevcut kimliklenme biçimlerine direnç gösterilmesine olanak sağlar.' (May, 104-5)

Göçebe yaratıcılığın denetlenme tarzına Deleuze ve Guattari ☒Üstkodlama' adını verirler ve ☒Devletin özünü oluşturan işlem' olarak tanımlarlar (1977, May 1994, 105'te aktarılıyor). ☒Üstkodlamada farklı pratikler tek bir kategori veya ilke altında birleştirilir ve kapsamaları o kategori veya ilkenin varyasyonları olarak tanımlanır. Farklılıklar da aynının değişik tarzları haline gelir. Bu yolla, farklı uygulamaların göçebe yaratıcılık tarafından

üretimleri, o uygulamaların değerlendirildiği tek bir standart veya belli standartların yaratımıyla sınırlı kalır' (May, 1994: 106). Devlet, üstkodlama uygulamalarını çoğunlukla yasalardaki kodlamayla işleyerek belli uygulamaları sağlar, ya da dayatır. Devlet tarafından mümkün kılınan bazı uygulamalar, ileri seviyedeki bazı uygulamaları zorlamaya ya da engellemeye hizmet edebilir. Bu mikropolitik seviyede, devlet biçimleri, genellikle doğrudan ya da devlet aygıtlarının dolaylı desteği vasıtasıyla üstkodlama yoluyla da işler.

Burada cinsel yönelim kimliğinin devlet biçimi ile anlaşılabilirliğini öneriyorum. Batı' kültürlerinde heteroseksüel ve homoseksüel kimliklerin gelişmesinden önce de (kiliseler de dahil diğer siyaset mekanizmaları gibi) devletler, cinsel davranışlar için standartlar belirleme çabalarında etkindiler. Üreme ihtimali, ya da algılanan ihtimali, bazen cinsel zevkin tek savunması olarak tanımlanıyordu. Gerçekte, daha önce de belirttiğim gibi, heteroseksüellik, ilk tanım olarak karşı cins'ten bireylere karşı saygın üreme gerekliliği dışında güçlü arzulara sahip olup cinsel eylemlerde bulunanların akıl hastalığı anlamında kullanılıyordu. Heteroseksüellik yeni bir devlet-biçimi olarak, belli birtakım uygulama tiplerinin tek bir psikiyatrik kategoriye sıkıştırılmasıydı. Homoseksüellik ve biseksüellik,

olumlu ya da olumsuz çağrışımlarıyla beraber bu temanın varyasyonları olarak kuruldu. Cinsel yönelim, üç kutudan biri içinde ya da ilişkili olarak kategorilendirilme kapasitesi açısından, (cinsel, romantik ve cinsiyetlendirilmiş de dahil) geniş uygulama çeşitliliğiyle tanımlanması ve yargılanması açısından bir tür devlet-biçimi olarak anlaşılabilir. Göçebe cinsellikler, sadece iki kutunun tanımlandığı koşullarda biseksüellik de dahil, en iyi ihtimalle ya anlaşılmaz ya da en kötü ihtimalle sapkın olarak tanımlanır. Cinsel yönelimin makul bir toplumsal kategori olarak korunması daha fazla cinsel çeşitlilik taraftarı olanlar için geniş bir mekanizma çeşitliliğiyle devlete bağlıdır. Bu ilişkinin kapsamlı bir araştırması, konunun kendi içinde ve kendisine dair önemli bir proje olacaktır. Açık örnekler arasında evlilik, cinsellik eğitimi ve açıkça ayrımcılık ve ayrımcılık karşıtı yasalar bulunmaktadır. Bir başka birincil örnek de cinsel yönelim kimlik hakları hareketidir. İşlevsel özcülük (Spivak, Buttler'da 1990), stratejik özcülük' (Fuss, 1989), veya zo-runlu kurmacalar' (Weeks, 1995), Gamson'ın bazen kimlik politikalarının yegâne mümkün seçenek olduğu savı tartışmaları devlet içine alınabilecek ya da başka şekillerde temsil edilebilecek çabalar arasında yer alır.

Temsilin Şiddeti

Anarşizmin tamamlayıcı bir özelliği, postyapısalcı türü de dahil, temsilcilik karşıtı bir etiğe sahip olmasıdır. Geleneksel anarşizm siyasi temsili, özellikle devlet tipinde olanını, temsilcilerle temsil edilenler arasında bir hiyerarşi ürettiği için reddeder. Bir ‘insan özü’ anlayışını reddettiği için postyapısalcı anarşizm de temsili reddetmelidir (May, 1995). ☒İnsanlara orada kimlerin olduğunu ve kendileriyle kendilerinden çıkarabilecekleri arasında bir bariyer yaratmak istediklerini açıklama uygulamaları’ (s.51). Cinsel yönelim kimliğine ilişkin ilk gerekçe, zorlayıcı öznelerin, cinsel arzuları ve aynı zamanda miras alınmış siyasal çıkarlar açısından anlaşılabilir. Başkaları adına konuşmak anlamında temsil terimi, diğerlerini tanımlama ve kontrol etme bağlamında şiddetle bağlantılıdır. Böylelikle temsil, devlet-biçimlerine uyumluluğun korunması için gereklidir, buna cinsel yönelim ve devlet araçlarının tutarlılığı da dâhil. ☒Cinselliğin denetimi’ deyimi, yalnızca devletin denetim faaliyetleriyle şiddet uygulamaları arasında, bazen sembolik olarak, cinselliğe ilişkin (veya cinsellikle ilişkili davranışlar, özellikle cinsiyet sunumu) kuralların ihlalini cezalandırma ortaklıklarını kabul ettiğimiz için makuldür; bu kurallar elbette evrensel değildir, belli uygulamalar

çerçevesinde üretilir ve bunlar yerel kimliklere bağlıdır. Devlet şiddeti ve devletin egemenlik iddiasının uygulanmasında polisler en kaba ve en görünür konumda yer alırlar (Agamben, 2000), ki kendilerini kimlik sınırlarının korunması için şiddet uygulayanlar arasında bulanlar yalnızca üniformalıdır değildir. Bu durumda yine, uzun saçlı ve rujlu bir kadın/erkek, bir lezbiyen/straight barda ters bakışlara maruz kaldığında, yazılı olmayan bir giyim yasasına uymadığı için kesinlikle şiddete maruz kalmaktadır. Eğer Foucault'nun iktidarın yayılmış, ilişkisel ve 'aşağıdan geldiği' (1990,94), yönündeki analizini kabul edecek olursak, devlet biçiminin denetim işlemiyle cinsel yönelimin denetim işlemi arasındaki benzerlikleri kabul etmek mümkündür. Cinsel yönelim kendi profesyonel polisine ihtiyaç duymaz, çünkü tartışmalı bir şekilde var oldukları halde, aynı nedenle bir devlet iktidarı korumak için yalnızca tümüyle polise güvenemez. Bununla birlikte hem cinsel yönelim hem de devletler, her ikisi de 'resmi ya da gayri-resmi, kendi kendini yöneten ya da başkalarını şiddet yoluyla yöneten' bir denetime gereksinim duyarlar.

Cinsel Göçebelik

Postyapısalcı anarşist düşünce, Direnişin daima tahakküm ve denetime eşlik ettiği, yani direnç de baskı kadar iktidarın bir ürünü olduğu şeklinde konum almaya eğilimlidir. Deleuze ve Guattari'ye göre devlet-biçimlerine direnç göçebelik olarak tanımlanır. Cinsel yönelim, bir devlet biçimi olarak çeşitli cinsel uygulamaları kendi özel kurallarıyla kategorilere bağlama işlevi görür. Heteroseksüellik, homoseksüellik ve biseksüellik; her biri cinsel, dinsel, ırksal, ekonomik ve cinsiyet yapıları gibi diğer karakteristik özelliklerle birlikte yerel çerçevede tanımlanmış temel kategorilerdir. Cinsellik anlayışı da diğer toplumsal uygulamalar gibi kendi göçebe yaratıcılık biçimlerini içerir.

Cinsel göçebeliğin böylesi kavramlaştırılması queer'inkine benzer görülebilir. Queer de Heteroseksüel/homoseksüel, kadın/erkek ikili bölünmeleri reddetmez mi? Gerçekte aralarında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Ancak önemli farklar da barındırırlar. Belki de en önemlisi 'queer' teriminin önemsenmesidir. Judith Butler (1993), tarihsel kullanımı utandırma ve patolojikleştirme yoluyla bir özne üretmek olan bu terimin geri alınma olanaklarını sorgular. Dünya tarihinin 'yeniden anlamlandırmalarla' silinmediğini, üstelik her kullanışta aynı yerde takı-

lındığını ileri sürer. Bu nedenle queer, gey ile aynı sorunlara maruz kalacaktır. Queer'in sapma olarak anlamı, her tür cinselleşmiş (ve cinsiyete dair) her tür ihlalin tek bir kategorinin varyasyonları olarak anlaşılması haline geleceği yeni bir devlet biçimi üretilmesi riskidir. Queer'in (tabiatındaki çoğunlukla değilse de yaygın dışlayıcı) kimlik olarak gelişimi bu risk değerlendirmesinin gerçekliğini gösterir. Gerçekten de bu terimi vurgulama kapasitesi sınıf, etnisite, yaş, din, cinsellik ve diğer yaşam deneyimleri ile sosyal pratiklerin bakış açıları anlamında konum tarafından etkilenebilir. Queer teorisyenleri kimlik politikalarının değerli bir eleştirisini sağlarlar. Bununla birlikte, queer teorisinin hetero/homo bölünmesi ve özellikle gey ve lezbiyen kimliklerine aşırı vurgusu, teoriyi gey ve lezbiyen çalışmalarının daha eleştirel bir versiyonu olarak davranma riskiyle karşı karşıya bırakır. Queer yaklaşımları çok nadir olarak biseksüel (Hemmings, 2002, Young 1997) ve transseksüel kimlikleri ele alarak, çağdaş liberal LGBT Onur etkinliklerinin dört kürsüsünün çok az ötesine gider. Queer'dan farklı olarak, göçebelik, belirli damgalanmış kimlik ve pratikler şöyle dursun kavramsal olarak cinsiyet ve cinselliğe odaklanmaz. Dahası, göçebe, queer'la aynı şekilde bir cinsel kimlik haline gelecek gibi görünmemektedir, bunu ben de istemem.

Queer'le ilgili, yine bir terim olarak mirasından kaynaklanan ikinci bir sorun, kendi doğasında olmasa da sık sık kural ihlallerine paha biçmede kullanılmasıdır. Jeffrey Weeks'e (1995) göre cinsiyet ve cinsellik politikaları İki ayrı momenti bir araya getirmektedir. Bir tanesi geleneksel veya devralınan cinsel yaşam düzenine meydan okuma, mevcut oluş biçimlerinin yıkılması; diğeri de katılıma yönelik moment, kendini dışlanmış hissedenenlerin bütünüyle dahil edildiği yeni bir kent tanımı, tam bir 'cinsel vatandaşlık'a yönelik hareket' tartışmasını açmaktadır (s.107-8). İhlal üzerine odaklanan stratejiler, bunları yıkmaya girişimi barındırmaktadır. Wilson'ın da dediği gibi, 'nasıl ki sadece gerçek bir kâfir Tanrıya inanan yegâne bireyse, kural ihlali de neyin ihlal edileceğine dair geleneksel anlayışa bağımlıdır, hatta belki onlarla pekiştirilebilir (1993, 109). Normal, queer olmaksızın varolamaz. Başarılı bir radikal politika, bence, eğer toplumu başka bir etik kümesi (örn. İşbirliğine dayalı, hiyerarşik olmayan, cinsellik konusunda rahat, uzlaşmaya dayalı, vb.) çevresinde yeniden yapılandırmayı amaçlıyorsa, sırtını kural ihlali ve muhalefete dayamamalıdır. Amaçlar ve araçların (yani sonuççuluğun) tutarlılığının önemi anarşist teoride önemli bir meseledir. Bookchin, 'Şu açık ki, bugün devrimin amacı gündelik yaşamın özgürleşmesi olmalıdır. Devrimsel süreçlerle devrimin ama-

cını birbirinden ayırmamak gerekir,' demiştir (Bokchin, 1974: 44-45 özgün vurgu). Son zamanlarda Cindy Milstein, çağdaş anarşist hareket daha sessizce ama daha önemle daha özgür bir toplumun ana hatlarını sunmaktadır... Burada araçların kendileri aynı zamanda amaçlar olarak algılanmaktadır,' savını öne sürmektedir (2000). Ve elbette, kapsamaya odaklanan stratejiler, kimlik politikaları ve devlet biçimlerine dair yaptığım kalıtımsal olarak şiddet içerdikleri yönünde eleştirideki nedenlerden ötürü sorunludur. Özel olarak göçebelik ve genel olarak anarşizm, ihlalin (gey) kapsama uğrağına ve (queer) kural aşımı uğrağına bir alternatif sunmaktadır. Kurallara uymak veya onları yıkmak yerine, sürekli yeniden yapılanma, direnme, ilişkilendirme ve oyun yöntemleri geliştirmek.

Göçebelik, queer'in güçlü yanlarını, kısıtlamalarını bertaraf ederek içeren bir kavramsal araç sağlar. Dahası, bu makalenin amacına geri dönersek, göçebelik katılımcı yaratıcılık açısından tanımlanmış bir uzlaşım sahıptir. Göçebe uygulamalara katılan bireyler, bu uygulamaların sonuçlarını öngöremiyorlarsa, kendileri için diğerleriyle ilişkilerde bu uygulamaların terim ve anlamlarını tanımlayabilirler. Buna karşılık, bir baskı ortamında devlet-form'larının isteklerine uyan cinsel uygulamalar üretilir veya yeniden üretilir.

Katılımcılar, devlet form'larının, sadece bireyler işleme ne kadar katılırlarsa o kadar var olabileceği konusunda uzlaşırlar. Bununla birlikte, bu görüş birliğini katılımcıların nadiren (1) seçeneklerin bilincinde oldukları, (2) göçebe uygulamaların faydalarını kabul ettikleri, (3) devlet form'larının baskılarına dayanacak kadar güçlü ve duygusal olarak yetkin olabildikleri göz önüne alıp, 'pasif' olarak algılamamız gerektiğini düşünüyorum.

Anarşist politikalar, böylesi çerçeveler kurup geliştirmek yolunda çalışarak, sosyal politikaların aktif çerçeve zemininde gelişimini elverişli kılmalıdır. Anarşizm, cinsellikle ilişkili çabalarda, şiddet içermeyen en iyi yordamı sağlamaktadır.

Kaynaklar

- Agamben, G. (2000). Sovereign Police. Means without End: notes on politics.
- B. Boringhieri. Minneapolis, University of Minnesota: 103-107.
- Bookchin, M. (1974). Post-Scarcity Anarchism. London, Wildwood House.

- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: feminism and the subversion of identity*. New York, Routledge.
- Butler, J. (1993). *Bodies that Matter: on the discursive limits of "sex"*. London, Routledge.
- Epstein, S. (1998). *Gay Politics, Ethnic Identity: the limits of social constructionism*. *Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies*. P. N. a. B. Schneider. London, Routledge.
- Foucault, M. (1990). *The History of Sexuality, Volume 1*. New York, Vintage. (Türkçesi, Cinselliğin Tarihi, çev. Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul, Ayrıntı yayınları, 2003.)
- Fuss, D. (1989). *Essentially Speaking: feminism, nature and difference*. London, Routledge.
- Gagnon, J. and W. Simon (1973). *Sexual Conduct: the social sources of human sexuality*. Chicago, Aldine.
- Gagnon, J. and W. Simon (1998). *Homosexuality: The Formulation of a Sociological Perspective*. *Social Perspectives in Lesbian*

and Gay Studies: a reader. P. Nardi and B. Schneider. London, Routledge.

- Gamson, J. (1996). Must Identity Movements Self-destruct?: a queer dilemma. *Queer Theory/Sociology*. S. Seidman. Oxford, Blackwell.
- Hill Collins, P. (1991). *Black Feminist Thought: knowledge, consciousness and the politics of empowerment*. New York, Routledge.
- Katz, J. N. (1996). *The Invention of Heterosexuality*. London, Plume.
- Kinsey, A. C., W. B. Pomeroy, et al. (1948). *Sexual Behavior in the Human Male*. Philadelphia, W.B. Saunders.
- Kinsey, A. C., W. B. Pomeroy, et al. (1953). *Sexual Behavior in the Human Female*. Philadelphia, W.B. Saunders.
- Leznoff, M. and W. Westley (1998). *The Homosexual Community. Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies: a Reader*. P. N. a. B. Schneider. London, Routledge.
- May, T. (1994). *The Political Philosophy of Poststructuralist Anarchism*. University Park,

Pennsylvania State University Press. (Türkçesi: Postyapısalcı Anarşizmin Siyaset Felsefesi, çev. Rahmi G. Ögdül, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2000.)

- May, T. (1995). *The Moral Theory of Poststructuralism*. University Park, Pennsylvania State University Press.
- McIntosh, M. (1998). *The Homosexual Role. Social Perspectives in Lesbian and Gay Studies: a reader*. P. Nardi and B. Schneider. London, Routledge.
- Milstein, C. (2000). "Reclaim the Cities: from Protest to Popular Power." *Perspectives on Anarchist Theory* 4(2): <http://flag.blackened.net/ias/8Milstein.htm>
- Rich, A. (1993). *Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence*. *The Lesbian and Gay Studies Reader*. H. Abelove, M. A. Barale and D. M. Halperin. New York, Routledge.
- Seidman, S. (1997). *Difference Troubles: querying social theory and sexual politics*. Cambridge, Cambridge University Press.

- Spoon Collective (2003). postanarchism clearinghouse <http://www.geocities.com/ringfingers/postanarchism2.htm> I accessed 29 August 2003. (şu anda bu sitenin adresi www.postanarchism.org olarak değişmiştir.)
- Weeks, J. (1995). *Invented Moralities: sexual values in an age of uncertainty*. Cambridge, Polity Press.
- Wilson, E. (1993). *Is Transgression Transgressive? Activating Theory: lesbian, gay and bisexual politics*. J. Bristow and A. R. Wilson. London, Lawrence and Wishart: 107-117.
- Young, S. (1997). *Dichotomies and Displacement: bisexuality in queer theory and politics. Playing with Fire: queer politics, queer theories*. S. Phelan. London, Routledge.

Anarşist Kütüphane

Jamie Heckert

Birbirine razı olan ilişkilere doğru: Anarşizm ve
Cinsellik
2005

12.06.2022 tarihinde şuradan alındı: kaosgl.org
Çeviri: Gülce Başer

İngilizce Aslı: Towards Consenting Relations:
Anarchism and Sexuality

tr.anarchistlibraries.net